یادداشت روز

کاری که بانک‌ها با اقتصاد کشور و مردم می‌کنند!

با شروع کار دولت چهاردهم یکی از پرتکرارترین کلمات، وجود «ناترازی‌ها» در بخش‌های مختلف کشـــور اعم از انرژی، آب، کسری ارز مورد نیاز برای اداره کشور و... بوده است. هیچ یک از این ناترازی‌ها و تلاش دولت برای کاهش آن را نمی‌توان انکار کرد. اما در کنار این ناترازی‌ها، اقتصاد ایران از چیزی رنج می‌برد که اگر اصلاح آن از سه دهه پیش صورت می‌گرفت چه‌بسا امروز گرفتار بسیاری از این ناترازی‌ها که گریبان این دولت و ایضا دولت‌های گذشته را گرفته، نمی‌شدیم. امروز اگر مشـــکلات کشور را فهرست کنیم یقینا در کنار ناترازی در بخش‌های انرژی و آب، به بزرگ‌ترین مشکلی برمی‌خوریم که در حاشیه امن برخی از همین ناترازی‌ها جاخوش کرده و موریانه‌وار هم اقتصاد کشور را خراب کرده و هم اعتماد مردم به نظام را سلب می‌کند. این مشکل که اکنون تبدیل به معضل شده، چیزی نیست جز عملکرد بانک‌ها حداقل در سه دهه اخیر. نظام بانکی که یکی از عناصر کلیدی اقتصاد ملی است، امروز منشأ یکی از ریشه‌دارترین نارسایی‌های عدالت اقتصادی محسوب می‌شود. رهبر معظم انقلاب همواره نسبت به نظام چالش‌زای بانکی کشور هشدار داده‌اند و از ابتدای دهه ۱۳۹۰ این هشدارها با تاکید بر اینکه بانک‌ها نباید از ابزار خدمت به عدالت خارج شوند، جدی‌تر بوده است. هشدارهایی که تنها توصیه‌های اخلاقی نیستند؛ بلکه نشان از یک مسئله ساختاری دارند که امروز در قالب سودهای کمرشکن، خلق پول بی‌ضابطه، انحصار اعتباری و تمرکز ثروت، خود را نشان می‌دهد.

رهبر انقلاب حتـــی در اوج کرونا در دیدار تصویـــری با رئیس‌جمهوری و اعضای دولت به مناسبت هفته دولت در ۲ شهریور ۱۳۹۹ در رابطه با اصلاح نظام بودجه‌ریزی، بانکی و مالیاتی کشـــور به دولت آقای روحانی که در آخرین سال دولتش قرار داشت، فرمودند: «تلاش کنید در یک سال باقیمانده کارهای اساسی و بزرگی برای دولت بعد به یادگار بگذارید که «اصلاح ساختار بودجه، نظام بانکی و نظام مالیاتی» جزو این‌گونه کارهاست.» این در حالی بود که پیش از آن، همین دولت وعده اصلاح نظـــام بانکی را داده بود تا آنجا که رهبر انقلاب می‌فرمایند: «یکی از مســـئولان عالی‌رتبه در سال‌های ۹۳ و ۹۴ نامه‌ای برای من نوشته بود مبنی براینکه برای اصلاح مســـئله بانک کشور لایحه‌ای در دست تنظیم است و تا چند ماه دیگر به مجلس خواهد رفت؛ اما به من گزارش دادند که الان چهار سال از آن زمان می‌گذرد و هنوز این لایحه به مجلس ارائه نشده است.» نتیجه این بی‌توجهی به اصلاح نظام بانکی این می‌شود که مرکز پژوهش‌های مجلس به عنوان یک نهاد نظارتی در گزارش‌های رسمی خود می‌آورد که میانگین نرخ مؤثر بهره در تســـهیلات خرد بانکی در ایران بین ۳۰ تا ۳۸ درصد است؛ این در حالی است که سقف قانونی سود تسهیلات از سوی بانک مرکزی معادل ۱۸ درصد تعیین شـــده است. بدین معنا که مردم در عمل حدود دو برابر نرخ مصوب- اگر بیشتر نباشد-، هزینه تسهیلات می‌پردازند و اکثر بانک‌ها از طریق قراردادهای صوری، کارمزدهای غیرشفاف و شروط فزاینده در اقساط، فشار مضاعفی را متوجه مردم کرده‌اند. به این نمونه که نگارنده در روزهای اخیر با آن مواجه بودم، توجه کنید:

۱- یکی از دوستان، بعد از ۱۰ سال ساکن بودن در آپارتمانی در شرق تهران درصدد برآمد آپارتمان ۷۵ متری خود را فروخته و یک آپارتمان ۸۵ متری با ۱۸ ســـال ساخت در همان منطقه بخرد و با ۱۰ متر افزایش متراژ، تغییری در زندگی خود داده باشد. آپارتمان قبلی خود را با ۷/۸ میلیارد تومان فروخت و آپارتمان جدیدی را با ۸/۵ میلیارد تهیه کرد و بابت خرید و تعمیرات واحد جدید ۱/۲ میلیارد تومان کســـری داشت که برای دریافت وام با سند به بانک مراجعه و بانک هم با گشاده‌دستی و ان‌شاءالله خوشرویی از وی استقبال کرد با این تفاوت که ابتدا برای دریافت ۱/۲ میلیارد وام، باید ۳۵۰ میلیون تومان اوراق تهیه کند تا بتواند وام را دریافت کند. قصه پرغصه از این‌جا شروع می‌شود که برای ۱/۲ میلیارد تومان وام باید به مدت ۱۲ ســـال یعنی ۱۴۴ ماه و هر ماه ۳۰ میلیون تومان اقساط پرداخت کند. به تعبیر دیگر باید ۴ میلیارد و ۳۲۰ میلیون تومان باز پرداخت داشته باشد. یعنی نصف قیمت آپارتمانی که ۸/۵ میلیارد تومان خریداری کرده را باید قسط بپردازد. این میزان اقساط با کدام درصد سود محاسبه می‌شود؟

۲- در کنار سودهای سنگین، پدیده «خلق پول بی‌ضابطه» نیز به شکل جدی موجب تضییع حقوق مردم شده است. بنابر آمار بانک مرکزی در پایان سال ۱۴۰۲، بیش از ۵۱ درصد از کل پایه پولی کشور ناشی از بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی بوده است. یعنی بانک‌ها از طریق افزایش اعتبار اسمی بدون پشتوانه واقعی، پول تازه خلق کرده‌اند؛ اقدامی که به زبان رهبر معظم انقلاب در بیانات ۱۷ بهمن ۱۴۰۰ «یعنی دزدیدن از جیب مردم بدون اطلاع آنها» است. همین هفته گذشته یکی از نمایندگان مجلس که در کمیسیون اقتصادی مجلس مسئولیت دارد در جلسه‌ای می‌گفت: بانک‌ها روزانه ۱۱ هزار میلیارد تومان پول خلق می‌کنند و این در حالی است که خرج روزانه دولت ۷ هزار میلیارد تومان (۷ همت) است. تنها ۲ درصد از این ۱۱ هزار میلیارد تومان با اســـکناس و چاپ پول انجام می‌شود و ۹۸ درصد آن با سپرده‌ها که ۱۸ درصد آن جاری و ۸۰ درصد مدت‌دار است صورت می‌گیرد. مدت‌دار آن حساب‌هایی است که بانک‌ها به آنها از ۲۳ درصد تا ۳۰ درصد سود می‌دهد که البته در برخی مواقع همچون بانک تعطیل شده آینده تا ۳۸ درصد هم سود داده شده است. ۷۰ درصد نقدینگی این ۱۱ هزار میلیارد تومان خلق پول، دست یک درصد از سپرده‌ها قرار دارد یعنی ۱۱ هزار میلیارد تومان به حساب یک درصد واریز می‌شود و ۳۰ درصد بقیه را ۹۹ درصد سپرده‌گذاران دریافت می‌کنند.

۳- خلق پول از دو طریق انجام می‌شـــود که یکـــی از طریق وام دادن‌ها و دیگری سود یا بهره‌ای است که به سپرده‌ها داده می‌شود. مهم‌ترین عامل خلق پول سودهای بانکی است. هرچه سود یا همان بهره بانکی بالاتر باشد، خلق پول بیشـــتر خواهد بود. این یک واقعیت اقتصادی است که هرچه بهره بیشتر باشد حجم پول بیشتر رشد می‌کند. اینجاست که دلیل سود ۳ درصد یا کمتر از آن، مثلا صفر درصد را در کشـــوری مثل ژاپن می‌فهمیم. آقایانی که معتقد بودند ما می‌خواستیم ژاپن شویم ولی نگذاشتند باید بروند ببینند کجای نظام اقتصادی که از دوران سازندگی با تاسیس بانک‌های خصوصی و افزایش سودهای بانکی که در دهه ۷۰ و ۸۰ دستورالعمل می‌شد و به بانک‌ها ابلاغ می‌کردند با رفتار اقتصادی ژاپنی‌ها همخوانی دارد! در فاصله سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ حدود ۶۲ درصد رشد نقدینگی ناشی از خلق پول بانک‌ها بوده است. معادل تورمی همین افزایش، کاهش ۲۷درصدی قدرت خرید اقشار متوسط و پایین جامعه است؛ نتیجه این تصمیم غلط را هیچ بانکی به‌صورت علنی اعلام نکرده، اما مردم آثارش را در سفره خود کاملا حس کرده و می‌کنند.

۴- رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای هیئت دولت (۶ شهریور ۱۴۰۱) هشدار دادند که خلق پول و پرداخت‌های بی‌قاعده بانکی موجب تورم و تضعیف تولید می‌شود و تصریح فرمودند: «خلق پول بدون کار و تولید یعنی بی‌عدالتی ساختاری در اقتصاد کشور است.» اما با وجود این هشدارها، ساختار نظارتی بانک مرکزی و وزارت اقتصاد هنوز قادر به مهار این وضعیت نشده است، چراکه به‌جای تزریق پول به بخش مولد اقتصاد کشور، این پول‌های بی‌ضابطه خلق شده، به‌بخش غیر تولیدی، خدماتی، بازرگانی و واسطه‌گری تزریق شده است. براساس داده‌های رسمی بانک مرکزی (اسفند ۱۴۰۲)، سهم بخش صنعت و کشاورزی از کل تسهیلات بانکی به ۲۲ درصد کاهش یافته، در حالی که سهم بخش‌های خدماتی و بازرگانی به بیش از ۵۵ درصد رســـیده است. این آمار در تضاد با فرمان صریح رهبر معظم انقلاب است که بیان فرمودند: «بانک باید در خدمت تولید باشد، نه تجارت پول با پول.» این آمار واقعا تکان دهنده است که گفته می‌شود در طول ۵۲ سال گذشته یعنی از سال ۱۳۵۲ تا ۱۴۰۴ نقدینگی در ایران ۲۱۰ هزار برابر شده است یعنی هر ۳ سال نقدینگی در ایران دو برابر می‌شود. حالا شما حساب کنید با نقدینگی روزانه ۱۱ هزار میلیارد تومان قرار است چه بلایی بر سر اقتصاد این کشور بیاید؟ این نقدینگی باید به بخش تولید اختصاص داده شود ولی با روندی که پیش می‌رود نشانه چندانی از این تغییر روند دیده نمی‌شود که مسئولان محترم باید این هشدار را جدی بگیرند.

۵- رهبر معظم انقلاب در دیدار با مدیران بانکی (۱۹ دی ۱۳۹۵) با صراحت فرمودند: «اگر ربا در جامعه ما وجود داشته باشد، فسادش از زنا با محارم در کنار کعبه بیشتر است.» این بیان نه‌تنها هشداری فقهی، بلکه اعلان خطر نسبت به فروپاشی اعتماد اجتماعی در اقتصاد اسلامی است. وقتی مردم دریافت وام را معادل گرفتار شدن در چرخه سود مضاعف می‌دانند، نه تنها از بانکداری اسلامی فاصله گرفته‌ایم بلکه اساس مشروعیت اخلاقی بانک‌های خود را فروریخته‌ایم. ما مجاز نیستیم با نسخه‌های دیکته شده اقتصاد «کینزی» نظام بانکی خود را طراحی و پیاده‌سازی کنیم. وقتی رئیس‌جمهوری ۸ سال کشور را گرفتار یک مدل اقتصادی می‌کند و کتابی با عنوان «نظام اقتصادی ایران» می‌نویسد و در انتهای کتاب قطور خود، مدل اقتصاد «نئوکینزی» را بهترین الگو برای اقتصاد ایران معرفی می‌کند، طبیعی است نظام بانکی ما به هشدارهای رهبری توجه نمی‌کند و اگر نگوییم رد پای ربا در بانک‌های ما دیده می‌شود، حداقل این بانک‌ها مشکوک به آن هستند. مگر می‌شود یک نظام اسلامی اندیشه‌های اقتصادی خود را به نظریات اقتصادی مکتبی گره بزند که از اساس مسیر انحرافی را طی می‌کند. «جان مینارد کینز» که آقایان مدل اقتصادی او را برای کشور دنبال می‌کنند در سال ۱۹۳۰ در بحبوحه بحران جهانگیر اقتصادی، وعده روزی را می‌دهد که همگان ثروتمند شده‌اند و برای پیاده‌سازی این وعده خود می‌گوید: «دست کم برای یک صد سال دیگر باید برای خود و هر کس دیگر تظاهر کنیم که بدی، نیکی است و نیکی، بدی؛ زیرا بدی، مفید است و نیکی، مفید نیست. حرص، ربا و احتیاط باید همچنان برای یک مدت کوتاه دیگر، خدایان ما باشند. زیرا فقط آنها می‌توانند ما را از گذرگاه تاریک نیاز اقتصادی به روشنایی روز، رهنما شوند.» بنابراین، اصلاح‌طلبان خوب می‌دانند این مسیری که امروز در عرصه اقتصاد و نظام بانکی دنبال می‌شود دست‌پخت آنهاست و اگر قرار است کسی یا کسانی سرزنش شوند آن جریان فکری است که از دهه ۷۰ با وجود همه هشدارها، مسیری را رفتند که امروز کشور گرفتار آن شده است و بازگشت از این مسیر غلط، فقط نیازمند حرکت در راهی است که بیش از سه دهه است که رهبر انقلاب نسبت به آن تاکید و هشدار داده‌اند.

حسن رشوند

مرشایمر:

اسرائیل توان مقابله با پاسخ ایران را ندارد

نظریه‌پـــرداز و تحلیلگـــر مطرح آمریکایی، حمله مشترک واشـــنگتن و تل‌آویو به تهران را «شکست‌خورده» توصیف و تاکید کرد حمله مجدد اسرائیل به ایران، برای رفتن به سمت سلاح هسته‌ای، انگیزه بیشتری به تهران خواهد داد.

«جان جی مرشایمر» نظریه‌پرداز آمریکایی و اســـتاد برجســـته روابط بین‌الملل در گفت‌وگویی اظهار داشت: که نسل‌کشـــی در نوار غزه بسیاری از آمریکایی‌ها را شوکه کرده و باعث تغییر بزرگی در گفتمان عمومی آمریکا شده که با گفتمان سیاســـی رسمی به طور کامل تعارض دارد.

بـــه گـــزارش سیاســـت خارجی ایرنـــا، مرشـــایمر در برنامـــه «The Interview» بـــه موضوعات مهمی از جمله تجاوز رژیم صهیونیستی علیه غزه و پیامدهای آن، نتایج تجاوز آمریکا و اسرائیل علیه ایران در ماه ژوئن و همچنین تنش جاری بین واشنگتن و پکن پرداخت.

اسرائیل؛ کالایی که دیگر در آمریکا خریدار ندارد

وی دربـــاره غزه تاکید کرد که در جامعه آمریکا نسبت به رفتار اسرائیل، لابی یهودی و سیاست آمریکا در قبال اسرائیل انتقاد گسترده‌ای شکل گرفته و در افکار عمومی آمریکا تغییری بنیادی رخ داده تـــا جایی که بـــه گفته وی، «اســـرائیل اکنون در آمریکا به کالایی بدل شـــده که فروش آن بسیار دشوار است.» مرشایمر می‌گوید که نقطه آغاز این تغییر پس از هفتم اکتبر ۲۰۲۳ و تجاوز گسترده تل‌آویو علیه غزه و آغاز نسل‌کشی در این باریکه بود.

به گفته وی، افکار عمومی آمریکا با نسل‌کشـــی در غزه مخالفت داشت امـــا لابی یهودی موفق شـــد تا هر دو دولت آمریـــکا یعنی دولت جو بایدن، رئیس‌جمهوری ســـابق و دولت دونالد ترامـــپ، رئیس‌جمهـــوری کنونی این کشـــور را به حمایـــت از آن وادار کند و این لابی همچنان در متقاعد کردن واشنگتن به پشـــتیبانی بی‌قیدوشرط از سیاست‌های اسرائیل در خاورمیانه بسیار موفق است و برای متوقف کردن تظاهرات علیه اســـرائیل نهایت تلاش خود را به کار می‌گیرد.

مرشـــایمر درباره طرح آتش‌بس ترامپ در غزه نیز توضیح می‌دهد که هدف اصلی اسرائیل در غزه «پاکسازی قومی فلسطینی‌ها» است که به ادعای آنها این هدف یـــا بیرون راندن آنها از سرزمین‌شـــان یا کشـــتن آنها محقق خواهد شـــد. تل‌آویو پیش از رسیدن به این آتش‌بس که تنها در سطح یک کلمه باقی‌مانده است نیز همین کار را انجام می‌داد. از نگاه اسرائیلی‌ها، بهترین راه‌حل برای مقابله با مســـئله مقاومت اسلامی فلســـطین(حماس)، حذف یا کشتن فلسطینی‌هاست.

وی در همین راســـتا با ارجاع به تاریخ یادآوری می‌کنـــد که یهودیان اولیـــن پاکســـازی قومی را در ســـال ۱۹۴۸ و دومین پاکسازی قومی را در ســـال ۱۹۶۷ انجام دادند و اکنون آنها سال ۲۰۲۳ را فرصتی می‌بینند برای بیرون راندن فلسطینی‌ها می‌بینند. به باور مرشایمر، شهرک‌نشینان اسرائیلی، «در قبال فلسطینیان بسیار افراطی‌تر، انعطاف‌ناپذیرتر، بی‌رحم‌تر و وحشی‌تر شده‌اند.»

نظریه‌پرداز برجســـته آمریکایی می‌گوید از آنجا که اسرائیل به پاکسازی قومی غزه متعهد است، موفقیت طرح پیشـــنهادی ترامپ بسیار غیرمحتمل اســـت. بـــه گفتـــه وی، موفقیت هر طرحی به وجود «افقی سیاســـی برای فلسطینی‌ها» به معنای برخورداری از کشور مستقل، حاکمیت و حق تعیین سرنوشت وابسته است اما طرح ترامپ هیچ‌کدام از این افق‌هـــا را ندارد و در نتیجه به جایی نخواهد رسید.

حمله به ایران شکست خورد

در ســـوی دیگر، مرشایمر بر این باور است که اســـرائیل در جنگ غزه شکســـت خورده است و افزون بر این، در جنـــگ ۱۲ روزه علیه ایران موفق نشد تا هیچ‌کدام از دو هدف اصلی که ترسیم کرده بود را محقق سازد؛ نه از بین بردن توان غنی‌سازی اورانیوم ایران و نه سرنگونی حکومت و فروپاشی ایران به عنوان یک کشور.

ایـــن تحلیلگر مطـــرح آمریکایی همچنین بر این باور است که اسرائیل و آمریـــکا دیگر حملـــه جدیدی علیه ایـــران انجام نخواهند داد زیرا به گفته وی، اسرائیل توان مقابله با پاسخ ایران را ندارد. وی برای اثبات این باور، یادآور شـــد که ایران از زرادخانه عظیمی از موشک‌های بالستیک برخوردار است که می‌تواند خسارت سنگینی به اسرائیل وارد و آن را به شدت تنبیه کند.

همچنین آمریکا و اســـرائیل برای رهگیری و ســـرنگونی موشـــک‌های بالستیک ایران توانایی پدافندی کافی را ندارند. افزون بـــر این، ایران تهدید کرده است که در صورت ادامه جنگ، تنگـــه هرمز و خلیج‌فـــارس را خواهد بست؛ تهدیدی که آغاز حمله‌ای جدید را بسیار بعید می‌سازد. البته پر واضح است که اسرائیلی‌ها به استفاده از زور علیه دشمنان خود اعتیاد دارند.

به ادعای مرشـــایمر، حمله مجدد اسرائیل به ایران، برای رفتن به سمت ســـلاح هســـته‌ای، انگیزه بیشتری به تهران خواهد داد. وی صراحتا می‌گوید که «اگر من مشـــاور امنیت ملی ایران بودم، به حکومت توصیه می‌کردم که به سلاح هسته‌ای دست پیدا کند»، به باور وی، تهران اکنون قدرت بازدارندگی خود را تقویت و ثابت کرده اســـت که توانایی پاسخ دادن را دارد.

مرشایمر درباره آنچه فاصله ایران تا بمب هســـته‌ای خوانده شده است، مدعی شد که ایران اورانیوم را تا سطح ۶۰ درصد غنی‌سازی کرده و برای سلاح هسته‌ای به غنی‌سازی تا ۹۰ درصد نیاز دارد، اما به گفته وی، هم‌اکنون به نظر نمی‌رســـد که در این مرحله برای این منظور عزم جدی داشته باشد.

ادعـــای مرشـــایمر در این باره در حالی مطرح شده است که تهران همواره بر ماهیت صلح‌آمیز برنامه هسته‌ای خود تاکید و ادعاها درباره ســـاخت سلاح هسته‌ای را قویا رد کرده است.

وی همچنیـــن می‌گویـــد که در مسئله هســـته‌ای ایران، این اسرائیل است که تصمیم‌گیرنده است و سیاست آمریکا را تعیین می‌کند و این اسرائیل است که می‌خواهد ایران به هیچ عنوان برنامه غنی‌سازی نداشته باشد که از قضا با موضع آمریکا مطابقـــت دارد. البته تهـــران دراین‌باره بر موضع خود مبنی بر داشـــتن حق غنی‌سازی مصر است. به باور وی، در چنین شـــرایطی، حتی اگر ایرانی‌ها و آمریکایی‌ها بار دیگر به میز مذاکره بازگردند، همچنان فضائی برای توافق وجود ندارد.

مرشایمر به صراحت تایید کرد که «اسرائیل، آمریکا را مجبور کرده است تا با ایـــران روابط خصمانه برقرار کند. در حالی که جنگ یا دشمنی با ایران به هیچ عنوان در راســـتای منافع ملی آمریکا نیست.»

تنش‌ها بین آمریکا و چین

مرشـــایمر در پایان درباره تشدید تنش بین واشـــنگتن و پکن نیز گفت که آنها محکوم به رقابت شدید امنیتی هســـتند و این بـــه معنای مســـابقه تســـلیحاتی و رقابت دائمی در حوزه امنیت است.

بـــه گفته وی، اینکه این رقابت به علت وجود تایوان به جنگ تبدیل شود، غیرمحتمل نیست زیرا چین خواستار بازپس‌گیری این جزیره خودمختار است و در سوی دیگر، واشنگتن و متحدانش بر حفظ آن به‌عنوان یک هویت مستقل پافشاری می‌کنند.

خبر ویژه

ارگان کارگزاران چرا ارزیابی طیب‌نیا درباره ظریف را به یاد نمی‌آورد؟

ارگان مطبوعاتی کارگزاران مدعی شـــد: تندروها بـــا یک برنامه‌ریزی چندلایه، ژنرال‌های دولت پزشکیان را از قطار پیاده کردند و گروهبان‌هایی را به جای آنها به درون دولت هل دادند.

روزنامه ســـازندگی، در کنـــار تصویر آقایان طیب نیا و همتـــی، و ذیل تیتر «جای خالی ژنرال‌ها» می‌نویســـد: این روزها کلاس‌های درس عبدالناصر همتی و علی طیب‌نیا در دانشگاه تهران شلوغ‌تر از همیشه است. ظاهرا این وضعیت برای محمدجواد ظریف نیز حاکم است. این سه روزگاری سوار قطار دولت بودند و قرار بود به اتفاق آنان، وضعیت جدیدی برای کشور رقم بخورد. حداقل این امیدواری وجود داشت که دولت مسیر جدیدی را نه فقط در سیاست خارجی که در اقتصاد نیز در پیش بگیرد. به همین دلیل نیز ســـه نفر در این دولت ماموریت ســـنگینی برعهده داشـــتند. محمدجواد ظریف قطب‌نمای سیاست خارجی دولت بود و به نظر می‌رسید حتی اگر وزیرخارجه هم نباشد، می‌تواند در درون دولت نقش‌آفرینی کند. دومی علی طیب‌نیا بود که تصور می‌شد، معاون اول رئیس‌جمهور شود و هدایت ستاد اقتصادی دولت را در اختیار بگیرد تا وضعیت ناترازی‌های انباشته را بهبود بخشد و بعد از او نیز عبدالناصر همتی قرار داشت که به نظر می‌رسید، می‌تواند تلاطم را از اقتصاد ایران دور کند. چنین هم بود. ۶ ماه اول دولت بدون تنش‌های آنچنانی پیش رفت. در سیاست خارجی گشایش‌هایی رخ داد و اقتصاد، وضعیت آرامی را سپری می‌کرد اگرچه بعد از مدتی کوتاه، اولین نفری که با کارشکنی‌های درون‌دولتی از قطار دولت پیاده شد، علی طیب‌نیا بود و بعد تندروها با نفوذی که داشتند، یکی یکی دیگران را هم پیاده کردند. ابتدا ظریف و بعد هم همتی.

فارغ از عدم به‌کارگیری بســـیاری از چهره‌های توانمند، ماجرای حذف ژنرال‌های دولت و جایگزینی آنان با گروهبان‌ها نیز تنها یک تغییر ســـاده در ترکیب کابینه نیست؛ بلکه نشانه‌ای از یک روند سازمان‌یافته و چندلایه است که جریان‌های تندرو با دقت طراحی کرده‌اند. حذف ژنرال‌ها و جایگزینی آنان با گروهبان‌ها نه یک حادثه ناگهانی بلکه بخشـــی از یک اســـتراتژی هدفمند بوده است.

سازندگی درپایان نوشت: «عبدالناصر همتی و علی طیب‌نیا دو چهره شاخص و از ژنرال‌های اقتصادی هستند که با وجود نزدیکی به دولت چهاردهم از مدار تصمیم‌گیری دور مانده‌اند. طیب‌نیا نیز با وجود شـــهرت عمومی‌اش که تکرقمی شـــدن تورم در دولت اول حسن روحانی به نام او ثبت شده، کنار گذاشته شده است».

درباره ادعای روزنامه حزب کارگزاران (فارغ از اهانت این روزنامه به افراد حاضر در کابینه با لفظ گروهبان‌ها) باید چند مطلب را یادآور شد. نکته اول تناقض تصویر ساخته شده از آقای طیب نیا (ضد تورم) در مقایســـه با رویکرد و عملکـــرد آقای همتی در وزارت اقتصاد به عنوان مدافع آزادســـازی قیمت‌ها و گران کردن اقلامی مانند ارز و خودرو بود چنان که اقدام وی به بهانه حذف ارز نیمایی و تک نرخی کردن ارز موجب استارت خوردن گرانی ارز شد و البته ارز هم همچنان چند نرخی ماند. ضمنا در حالی که طیب نیا در میانه راه از دولت روحانی جدا شده بود، همتی به دولت پیوست و از عوامل مؤثر در ثبت تورم ۴۵ درصدی و جهش قیمت ارز بود.

ثانیا روزی که نام طیب نیا در کنار پزشـــکیان عکس تبلیغاتی گرفت، نشـــریات وابسته به مدعیان اصلاحات تیتر زدند: «طبیب تورم/ طبیب ایران/ ظهور طبیب نیا/ طبیب اقتصاد ایران/ طبیب تورم آمد/ وزیر اقتصاد موفق دولت روحانی، به عنوان فرمانده اقتصادی پزشکیان می‌آید/ رهبر برنامه‌های اقتصادی دولت پزشـــکیان آغاز بـــه کار کرد/ وزیر ضد تورم، فرمانده اقتصادی پزشـــکیان شد/ و...». اما برخلاف فضاسازی‌ها، طیب نیا نه به عنوان معاون اول رئیس‌جمهور و نه به عنوان وزیر اقتصاد معرفی نشد و نهایتا حکم مشاور رئیس‌جمهور را دریافت کرد و بعد از مدتی هم از حضور در جلسات دولت منصرف شد.

شـــاید پرداختن به فحوای اظهارات طیب نیا درباره ظریف بتواند بخشـــی از علت ماجرا را روشن کند. طیب نیا قبل از انتخابات، سر کلاس درس درباره ظریف گفته بود (وفایل صوتی‌اش هم منتشـــر شد): «ایشان فردا رئیس‌جمهور بشـــود، ظریف را می‌خواهد به عنوان وزیر خارجه معرفـــی کند؛ حتما مجلس رای نخواهـــد داد. بگذریم از اینکه من، ظریف رو ضعیف‌ترین وزیر خارجه بعد از انقلاب می‌دانم. قوی‌ترین کارشـــناس، هر چیزی جای خودش را دارد. قوی‌ترین کارشناس، ضعیف‌ترین وزیر خارجه! دوره آقای ظریف، روابط خارجی ما اقتضاع بود خصوصا روابط منطقه‌ای! ایشان اصلا آدم اجرائی نیست. قائم‌مقامش هم یک آدم خیلی ضعیفی را گذاشته بود».

اجمالا اینکه طیب نیا نه به خاطر نظر منتقدان دولت بلکه به خاطر مخالفت از درون دولت و تعارض دیدگاه‌های وی با نگاه برخی افراد مؤثر در چیدمان دولت، از حضور در کابینه باز ماند و قادر نبود با نگاه حاکم بر دولت کار کند.

ثالثا در موضوع آقای ظریف، صرف نظر از اینکه حضور وی در دولت منع قانونی داشـــت و انتصـــاب وی از همان ابتدا غیر قانونی بـــود، مطلوب وی در زمینه مذاکره با آمریکا (با وجود مالباختگی مطلق در برجام) در دولت پزشکیان به اجرا درآمد و خسارت خود را در قالب شرطی کردن مجدد اقتصاد، فرصت سوزی دولت در زمینه مدیریت درونزای اقتصادی، و نهایتا گستاخ شدن دشمن برای اقدام نظامی در اثر مشاهده سیگنال‌های ضعف، به نمایش گذاشت.

از پوست موز ارز ۴۲۰۰ تومانی تا پوست خربزه آزاد کردن قیمت بنزین

روزنامه هم‌میهن نوشت: هدف اصلی طرح دولت حذف کامل قیمت‌گذاری در حامل‌های انرژی البته به‌صورت پله‌ای برای حامل‌های انرژی است.

این روزنامه در ســـرمقاله‌ای (به قلم محکوم پرونده فروش اطلاعات به بیگانگان) نوشـــت: به نظر می‌رســـد که مخالفت‌ها با انتصاب معاون انرژی موجب شـــد که رئیس‌جمهور در جلسه هیئت دولت به این موضوع بپردازد. پزشکیان گفت: «از نخستین روز آغاز به کار، موضوع حل ناترازی‌های انرژی برای من و مجموعه دولت یکی از اصلی‌ترین، مهم‌ترین و حیاتی‌ترین مسائل کشور بوده است. بر همین اساس، از گروه‌های متعدد صاحب‌نظر، ایده‌پرداز و دارای برنامه دعوت شد تا دیدگاه‌ها و پیشنهادهای خود را در این زمینه ارائه کنند. از میان این طرح‌ها و مباحث و برنامه‌ها، تحلیل‌ها و تسلط تیم و شخص آقای سقاب‌اصفهانی جامع‌تر، دقیق‌تر و کارآمدتر بود.»

قصد مچ‌گیری نداریم؛ ولی پرداختن به این مســـئله مهم آن هم پس از ۱۵ماه که از آغاز به کار دولت می‌گذرد، اصلا پذیرفتنی نیســـت. هنوز یک گزارش یک‌خطی نداده‌اید که در این ۱۵ ماه چه مسائلی درباره انرژی در دولت مطرح شده و چرا هیچ نتیجه‌ای تاکنون نداشته است. بهتر است توجیهی هم نیاورید، چون شنیده نمی‌شود.

هیچ‌کس هیچ اطلاع رسمی از مسائل پیرامون انرژی در دولت ندارد. طرح موردنظر منسوب به معاون فعلی هم از سال‌ها پیش مطرح بوده و هیچ‌چیز جدیدی نبود و نیست؛ فقط نیازمند یک اراده بود که ۱۵ ماه برای آن وقت تلف شـــد، هنوز هم معلوم نیســـت اجرائی شود. هرچند برنامه دارند که در اردیبهشت اجرا کنند.

آنان قبلاً هم می‌خواســـتند اجرا کنند؛ ولی در آخرین مراحل افراد ترســـو یا دنبال قدرت یا افراد ذی‌نفع مانع از تصویب و اجرایش می‌شـــدند. از همین افراد در دولت شـــما هم هست. اکنون هم احتمال زیادی برای اجرایش نیست؛ مگر اینکه همه ساختار و جامعه پای کار بیایند. تا آنجا که می‌دانیم، هدف اصلی این طرح حذف کامل قیمت‌گذاری در حامل‌های انرژی البته به‌صورت پله‌ای برای حامل‌های انرژی اســـت. چه به‌صورت سوخت و چه به‌صورت ماده اولیه و خوراک کارخانجات.

این ملی‌ترین طرحی است که در دوره احمدی‌نژاد به‌صورت پرداخت پول نقد ۴۵۰۰۰ تومان در ماه تخریب شد. اگر همان زمان به‌جای این مبلغ، ۴۵ لیتر بنزین به همه مردم تعلق می‌گرفت، بدون تردید تا امروز قیمت همه حامل‌های انرژی درست شده بود و از بخش مهمی از خسارات مادی که به کشور وارد شده است، مصون می‌ماندیم.

پرسش اساسی این است که اگر با انتصاب آقای سقاب مخالفت نمی‌شد، آیا رئیس‌جمهور چنین توضیحی می‌دادند؟ آیا برای انتخاب وزرا یا دیگر مدیران خود هم همین روند مبتنی بر برنامه را طی کردند؟ آیا ایشان برنامه سقاب را به‌صورت نهائی پذیرفته‌اند یا مثل دولت قبل از ترس رای نیاوردن، آن را کان‌لم‌یکن خواهند کرد؟».

نویســـنده سرمقاله هم‌میهن البته عامدانه از دولت فعلی به دولت احمدی‌نژاد پرش کرده است وگرنه باید توضیح می‌داد که در دولت روحانی چه مصائب بزرگی درباره قیمت ارز و بنزین به کشور تحمیل شد.

آقای روحانی با تعیین قیمت غیرکارشناسی برای ارز (۴۲۰۰) تومان و دستور حراج بدون محدودیت منابع ارزی کمیاب، برای رانت‌خوران رانت چند صد هزار میلیارد تومانی فراهم کرد و سپس خزانه ارزی را خالی تحویل دولت رئیسی داد.

در موضوع بنزین هم روحانی و زنگنه برای شـــیرین‌نمایی توافق با آمریکا و فریب مردم، سهمیه‌بندی بنزین را حذف کرده و به مدت چهار سال قیمت را ثابت نگاه داشتن و پس از آن کـــه مصـــرف (و قاچاق بنزین) به حد غیرقابل تحملی برای دولت بالا رفت، روحانی آن تصمیم یک‌شبه در سه برابر کردن نرخ بنزین را به اجرا گذاشت که موج سواری دشمن و به هم ریختن آرامش جامعه در آبان سال ۹۸ منتهی شد. بنابر اعلام رئیس سازمان برنامه دولت فعلی، کشور در ســـال ۱۳۹۸ از محل صادرات بنزین ۶ میلیارد دلار درآمد داشـــت اما اکنون مجبور اســـت همین مبلغ را برای واردات بنزین اختصاص دهد که متاســـفانه بخش متنابهی از آن با قاچاق از کشور خارج می‌شود.

بدین‌ترتیب باید از نویســـنده هم‌میهن پرسید که چرا به علت اصلی فاجعه و چاره تجربه شـــده آن نمی‌پردازد. او همان کســـی است که ۳۰ آذر ۱۴۰۰ بر پایه خرابکاری دولت روحانی، به دولت نوپای رئیســـی کنایه زد و نوشـــت: «دو پوست موز زیر پای دولت است، ادامه یا حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی. انتخاب کنید کدام گام را برخواهید داشـــت؟». این کنایه بدان معنا بود که می‌دانستند با تعیین قیمت یاد شده و حراج ارز، چه خرابکاری بزرگی کرده‌اند و دولت رئیسی باید برای اصلاح این روند، چه هزینه سنگینی در زمینه تامین ارز و اصلاح قیمت آن و تامین ارز مورد نیاز برای واردات کالاهای اساسی متحمل شود!

همان زمان، روزنامه‌های اعتماد و سازندگی، نرخ ۴۲۰۰ تومانی دلار را «استخوان در گلوی دولت» نامیدند و حال آنکه هنگام تعیین این قیمت، به استقبال آن رفته و از جهانگیری معاون اول روحانی تصویر سوپرمنی را بر صفحه اول نشانده بودند که در حال مدیریت بازار ارز است!

این نکته را هم باید یادآور شد که تاکید هم‌میهن بر حذف کامل قیمت‌گذاری، به معنای تحمیل تورم به مردم است و حال آنکه همین اقدام در موضوع ارز با ادعای تک‌نرخی کردن آن منطبق با مظنه بازار موجب شده قیمت ارز در دولت پزشکیان تقریبا دو برابر شود!

از شعار کاهش نیرو تا افزایش نیرو در نهاد ریاست جمهوری!

روزنامه حامی دولت می‌گوید برخلاف تاکید آقای پزشکیان درباره کوچک‌سازی و کاهش نیروهای دولت، ظرف یک سال و نیم گذشته، تعداد قابل توجهی نیرو به نهاد ریاست جمهوری اضافه شده‌اند.

روزنامه شرق نوشت: بزرگی ساختار دولت و بهره‌وری نامتناسب و کم نیروی انسانی یکی از چالش